

РОЛЬ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОРГАНІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ В ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ РОЗСЛІДУВАННЯ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ В УКРАЇНІ

Негребецький В. В.

ВСТУП

Доступ до ефективної справедливості має вирішальне значення для громадян та підприємств. З точки зору користувача, система доступу до правосуддя часто ослаблена низкою аспектів, таких як формальні та дорогі юридичні процедури, тривалі процедурні затримки, непомірні витрати на використання судових систем, відсутність адекватної юридичної інформації, переважно незрозуміла звичайним людям юридична практика, обмежені знання про свої юридичні права та слабка система органів примусового виконання¹. Під час дискусій, що проводились під патронатом президента Литовської республіки восени 2013 року та продовжувались за підтримкою президента Греції, у першій половині 2014 року серед держав – членів ЄС було досягнуто значний консенсус щодо подальшого розвитку електронної юстиції (e-Justice). В той час це питання розглядалось як один з наріжних каменів ефективного функціонування юстиції в державах – членах ЄС та на європейському рівні. Тому в Європі було впроваджено Стратегію електронної справедливості (e-Justice strategy). Документ було викладено в повідомленні Європейської комісії щодо Європейської стратегії електронної справедливості².

"Електронне правосуддя" (E-justice) може бути визначено як використання технології, інформації та комунікації для покращення доступу громадян до правосуддя та ефективних судових дій, що складається з врегулювання суперечок або накладення кримінальних санкцій³. У 2010 році був запущений e-Justice портал з метою надання "єдиної, багатомовної, зручної для користувачів точки доступу ("one-stop shop") для всієї європейської системи електронного правосуддя,

---

¹ United Nations Development Program (UNDP) 'Barriers to access to Justice' (30.10.2015). URL: <https://www.undp.org/publications/access-justice-practice-note>.

² Multiannual European e-Justice Action Plan 2014-2018. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014XG0614\(01\)&from=CS](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014XG0614(01)&from=CS).

³ What is E – Justice? URL: <http://www.legalsl.com/it/what-is-e-justice.htm#:~:text=%E2%80%9CE%E2%80%9Djustice%E2%80%9D%E2%80%9Dcan%E2%80%9Dbe,the%E2%80%9Dmodernization%E2%80%9Dof%E2%80%9Djudicial%E2%80%9Dsystems>.

тобто для європейських та національних інформаційних веб-сайтів та/або послуг. Портал сприяє доступу європейських громадян та підприємств до правосуддя завдяки тому, що робить інформацію про їхні права, національні та європейські положення, реєстри та юристів легко доступною через єдину точку доступу⁴. У цьому процесі зміст попередніх встановлених порталів та атласів, як-от, судовий атлас (Judicial Atlas), європейська судова мережа в цивільних та комерційних питаннях (European Judicial Network in Civil and Commercial Matters), було поступово передано та інтегровано в портал Електронного правосуддя.

Політика Східного Партнерства ЄС до 2025 року визначає нові довгострокові цілі, спрямовані на реагування на нові пріоритети, зміцнення стійкості до вирішення загальних проблем, сприяння сталому розвитку та продовження забезпечення конкретних результатів для громадян, однією з яких є забезпечення стійкої цифрової трансформації. Підтримка стійкої цифрової трансформації є одним з пріоритетів політики, визначених Європейською Комісією в пропозиції з довгострокових політичних цілей Східного партнерства на період після 2020 року (опубліковано 18 березня 2020 р.)⁵.

Відповідно до пропозицій Європейської Комісії щодо нових пріоритетів політики Східного Партнерства ЄС, сильна цифрова присутність в країнах-сусідах ЄС сприятиме зростанню і стимулюванню сталого розвитку⁶. В цьому відношенні ЄС буде і далі вкладати кошти в цифрову трансформацію країн-партнерів відповідно до законодавства та передової практики ЄС і підтримуватиме розширення високо інноваційних цифрових технологій в регіоні. ЄС і далі надаватиме підтримку країнам-партнерам та сприятиме їх кіберстійкості.

Теоретичні та практичні проблеми правового регулювання соціальної трансформації внаслідок використання цифрових технологій, питання правового забезпечення у сфері соціальних

---

⁴ Draft Strategy on European e-Justice 2014-2018 (2013/C 376/06) URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52013XG1221%2802%29> (дата звернення: 22.11.2023)

⁵ An official website of the European Union. Joint Communication: Eastern Partnership policy beyond 2020: Reinforcing Resilience – an Eastern Partnership that delivers for all. URL : https://www.eeas.europa.eu/eeas/joint-communication-eastern-partnership-policy-beyond-2020-reinforcing-resilience-%E2%80%93-eastern_en.

⁶ An official website of the European Union. Joint Communication: Eastern Partnership: Commission proposes new policy objectives for beyond 2020. URL : https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_20_452.

комунікацій в умовах цифрової трансформації протягом останнього часу були предметом наукових дискусій. Зокрема, 23 листопада 2023 р. відбулась III Всеукраїнська науково-практична конференція «Соціальна і цифрова трансформація: теоретичні та практичні проблеми правового регулювання» (організатори – ДНУ «Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України», НДІ інтелектуальної власності НАПрН України)⁷. На конференції, зокрема, були розглянуті особливості правового забезпечення розвитку сучасної інформаційної інфраструктури суспільства та проблем правового регулювання суспільних відносин у сфері застосування технологій Інтернету речей. Запропоновано напрями вдосконалення законодавства з питань захисту прав людини в умовах використання цифрових технологій. В ході активного експертного обговорення вказаних питань учасники Всеукраїнської науково-практичної конференції відзначили наступне:

– світова спільнота пов’язує успіх будь-якої соціальної трансформації з проведенням широкомасштабних цифрових трансформацій на основі активного впровадження та використання досягнень Четвертої промислової революції: технологій Інтернету речей; Індустрії 4.0; штучного інтелекту; робототехніки; блокчейну; великих даних (big data); розумних контрактів; соціальних мереж та електронних комунікацій; хмарних та нано-, біотехнологій тощо;

– більшість держав світу прийняли або розглядають можливість прийняття національних стратегій впровадження технологій Інтернету речей; одночасно, близько 70 держав – національних стратегій розвитку штучного інтелекту та робототехніки, вважаючи це базовою умовою розвитку;

– масштабні соціальні та цифрові трансформації, які необхідно буде реалізовувати в процесі виходу людства з кризи та досягнення цілей сталого розвитку, можуть бути успішним за умови гармонізованого оновлення комплексу галузей права та істотного перегляду всієї системи права;

– для усунення правової сингулярності необхідно на основі соціально-правових моделей майбутнього суспільства організувати комплексні дослідження щодо пошуку, ідентифікації та локалізації правових проблем, які з великою ймовірністю матимуть місце в процесі проведення масштабних соціальних та цифрових трансформацій;

---

⁷ Соціальна і цифрова трансформація: теоретичні та практичні проблеми правового регулювання : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 23 листоп. 2023 р.). Київ, ДНУ «Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України», 2023. 150 с.

– Україна як демократична держава, що має власну систему соціальних цінностей, які більшою мірою співпадають з цінностями держав Європейського Союзу, США та інших демократичних країн світу, має розвиватись на основі консенсусної Національної стратегії розбудови нової, модерної країни;

– актуальним є питання організації належного правового забезпечення соціальної та цифрової трансформації суспільства, а також покладання завдання щодо розробки концептуальних засад розвитку законодавства на профільні наукові установи НАН України і НАПрН України та Дослідницьку службу Верховної Ради України⁸.

Питанням використання інформаційних технологій та інновацій в розслідуванні кримінальних правопорушень були присвячені роботи таких вчених-юристів, як Г.К. Авдєєва, В.С. Батиргарєєва, В.І. Борисов, Т. Я. Гнідець, Ю. І. Дмитрик, К.В. Дубонос, Н. М. Дяченко, В. А. Журавель, В. П. Захаров, А. О. Ігнатович, Р. С. Козьяков, В.О. Коновалова, Т. М. Лемеха, А.М. Лисенко, О. С. Мельник, А. О. Мороз, І. В. Олешко, Ю. В. Осадча, О. В. Рибальський, В. І. Рудешко, В. І. Соловійов, Л. І. Сопільник, І. О. Супрун, В. В. Топчій, А. О. Фесенко, В. Г. Хахановський, Л. М. Хмельничий, Р. Ю. Царьов, В. А. Швець, В.Ю. Шепітько, та інших⁹.

Необхідно відзначити, що в науковій і науково-практичній літературі в основному розглядались окремі аспекти використання цифрових технологій та інновацій в діяльності органів кримінальної юстиції. Разом із тим, не всі існуючі на даний час технології були предметом дослідження і висвітлення в цьому контексті, тому питання дослідження тенденцій цифрової трансформації в діяльності, пов'язаної з розслідуванням і попередженням кримінальних правопорушень потребує подальшого розгляду. Також у зв'язку з війною в Україні вкрай актуальним становиться питання використання можливостей цифрової трансформації органів кримінальної юстиції в підвищенні ефективності розслідування воєнних злочинів та злочинів агресії в Україні, у запобіганні злочинності.

Отже, завдання вивчення світових тенденцій цифрової трансформації діяльності органів кримінальної юстиції є актуальним,

---

⁸ Соціальна і цифрова трансформація: теоретичні та практичні проблеми правового регулювання : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 23 листоп. 2023 р.). Київ, ДНУ «Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України», 2023. С.5.

⁹ Проблеми використання систем штучного інтелекту в роботі органів кримінальної юстиції // Використання технологій штучного інтелекту у протидії злочинності : матеріали наук.-практ. онлайн-семінару (м. Харків, 5 листоп. 2020 р.). Харків : Право, 2020. С. 6-10. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/bits.../123456789/189571/6-10.pdf>

та враховуючи потреби вдосконалення нормативного регулювання у цій царині в Україні, є цілком обґрунтованим¹⁰.

1. Нормативно-правове регулювання впровадження нових цифрових технологій в діяльність органів правопорядку

Указом Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023 було схвалено Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки¹¹. «Кожен елемент державної системи – органи правопорядку передусім – мають працювати так, щоб люди реально відчували безпеку й захищеність, щоб люди реально відчували справедливість, щоб гарантувалося на рівні інституцій, на рівні повсякденної роботи тих, по кому люди судять про державу. Довіра в державі, довіра до держави формуються з довіри до тих, хто діє від імені держави. Правоохоронці, система прокуратури – ключові в цьому. Звичайно, разом з усіма іншими, хто працює в державному апараті», – наголосив Президент Володимир Зеленський¹².

Документ було спільно розроблено міжвідомчою групою, до складу якої входили очільники Офісу Генпрокурора, МВС, Міністерства юстиції, СБУ, ДБР, Національної поліції, Державної прикордонної служби, БЕБ, Державної митної служби, а також представники Офісу Президента України, Кабінету Міністрів України, міжнародні експерти від Офісу Ради Європи в Україні, КМЄС, проекту ЄС «PRAVO-JUSTICE», відділу з правоохоронних питань Посольства США в Україні, Міжнародної організації права розвитку (IDLO). Основною метою розробників Плану було поставити у центр уваги сектору правопорядку, сектору безпеки і оборони людину, її життя, здоров'я, честь і гідність, права і охоронювані законом інтереси. Кожен українець має бути впевнений, що живе у безпеці, має свободу і може розраховувати на механізми справедливості.

План визначає шість стратегічних пріоритетів, які дозволять модернізувати сектор безпеки й привести у відповідність до стандартів,

---

¹⁰ Примітка. Стаття написана у межах розробки фундаментальної теми «Інноваційні методи та цифрові технології в криміналістиці та судовій експертизі», яка досліджується фахівцями НДІ вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України.

¹¹ Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки: Указ президента України від 11.05.2023 №273/2023. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2732023-46733>.

¹² Президент України схвалив Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку (12.05.2023). URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/prezident-ukrayini-sxvaliv-kompleksnii-strategicnij-plan-reformuvannya-organiv-pravoporyadku>.

яких має досягти Україна на шляху до членства у ЄС, до яких належать:

1. Дієвість і ефективність органів правопорядку та прокуратури як невід'ємної складової сектору безпеки і оборони, в межах якого вони забезпечують національну безпеку України, у тому числі громадські безпеку й порядок, протидіють злочинності з урахуванням стратегічних цілей та відповідно до стандартів прав людини і основоположних свобод, у тому числі із забезпеченням гендерної рівності.

2. Послідовна кримінальна політика, пріоритетом у якій є запобігання злочинності, невідворотність відповідальності, захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, забезпечення інтересів потерпілого.

3. Оперативність кримінального провадження з дотриманням міжнародних стандартів та принципу верховенства права.

4. Система управління, орієнтована на результат відповідно до встановлених пріоритетів.

5. Комплексна цифрова трансформація.

6. Відкритість, прозорість, підзвітність і незалежність.

Планом передбачено комплексну цифрову трансформацію, зокрема:

1. Здійснення консолідованої поетапної цифрової трансформації органів правопорядку та прокуратури на основі інструментів стратегічного менеджменту, які відповідають найкращим практикам ЄС.

2. Подальше впровадження в діяльність органів правопорядку та прокуратури інноваційних технологічних досягнень, що забезпечують гнучкість операційних процесів, ІТ-рішення, цифрову спроможність оперативно реагувати на події та зміни й здобувати результат, орієнтований на інтереси суспільства.

3. Поетапне впровадження електронної системи управління кримінальними провадженнями шляхом комплексної заміни та модернізації обладнання, забезпечення сумісності ІТ-систем, безперебійності роботи, доступу усіх учасників кримінального провадження та інтероперабельності.

4. Підвищення ефективності діяльності органів правопорядку та прокуратури через забезпечення більшої доступності й повноти інформації, розроблення і впровадження сервісів на Єдиному державному вебпорталі електронних послуг.

5. Впровадження заходів безпеки і захисту персональних даних відповідно до стандартів ЄС.

6. Удосконалення та впровадження більш безпечних, гнучких, спроможних і доступних систем зв'язку між усіма органами

правопорядку та іншими екстреними службами (включаючи цифрове радіо: голосовий зв'язок і широкосмугове передавання даних).

7. Запровадження в усіх органах правопорядку та прокуратури уніфікованої системи особистої автентифікації та системи біометричного зіставлення із поступовим забезпеченням її сумісності з європейськими системами. Широке використання під час здійснення досудового розслідування, а також для обробки даних та аналітичної діяльності органів правопорядку і прокуратури штучного інтелекту, блокчейну, хмарних обчислень та інших інноваційних рішень.

8. Оновлення операційних процесів за допомогою ІТ-систем, придатних для обміну даними з інституціями ЄС відповідно до стандартів ЄС.

9. Надання органам правопорядку та прокуратури для забезпечення виконання покладених на них функцій права на безпосередній спільний доступ до автоматизованих інформаційних і довідкових систем, реєстрів і баз даних, держателем (адміністратором) яких є інші державні органи¹³.

2. Роль цифрових доказів в документуванні воєнних злочинів і фактів агресії проти України

Розслідування і документування воєнних злочинів в Україні – найважливіший напрямок у роботі органів кримінальної юстиції. Вирішальне значення має професійне, якісне, повне, всебічне, допустиме, вчасне та належне документування всіх елементів воєнного злочину. Станом на 22 грудня 2023 року Офісом Генеральної прокуратури в період повномасштабного вторгнення ворога зареєстровано понад 118 000 випадків воєнних злочинів агресії та воєнних злочинів проти України¹⁴. Задokumentовані чисельні випадки руйнувань житлової інфраструктури, вбивств мирних жителів, мародерства та насильства. Зібрані докази згодом дозволять не лише довести, що ці злочини було вчинено, а й пов'язати їх із конкретними особами (злочинцями), висунути їм обґрунтовані обвинувачення та притягнути до відповідальності. Задokumentовані та поширені особисті історії людей, що зазнали насильство, жорстоке та нелюдське поводження, приниження людської гідності привернуть увагу

---

¹³ Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки: Указ президента України від 11.05.2023 №273/2023. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2732023-46733>.

¹⁴ Злочини, вчинені в період повномасштабного вторгнення РФ станом на 22.12.23. URL: <https://www.gp.gov.ua/>

недотичної частини суспільства до нестерпного збройного конфлікту та дасть можливість створити нові рекомендації та механізми захисту прав людини.

На сьогодні одним із головних завдань держави України є відсіч збройної агресії РФ та поновлення порушених прав і свобод українських громадян, а також забезпечення принципу невідворотності відповідальності винних осіб у вчиненні злочинів, пов'язаних із вторгненням російських загарбників на терени нашої країни. За таких обставин постає необхідність криміналістичного забезпечення розслідування воєнних злочинів, що вчиняються військовими РФ, для того щоб задіяти всі доступні національні та міжнародні правові механізми для притягнення до кримінальної відповідальності усіх винних в цій війні, доведення невідворотності покарання усіх воєнних злочинців, а також відшкодування шкоди, відновлення верховенства права та справедливості¹⁵. Документування переслідує не лише мету подальшого розслідування та притягнення до відповідальності. Фіксація та збір фото, відео з відкритих джерел, інтерв'ювання та подальше цифрове архівування скоріш за все дозволить зберегти історію правдивою, без зайвих доміслів, з неможливістю її спотворення будь-якою зі сторін. Зібрані вчасно, всебічно та якісно докази завжди несуть у собі сліди істини, від якої не захиститись ані державі-агресору, ані зраднику-політику. Правда завжди змусить порушника як мінімум домовлятися.

За даними дослідження «Міжнародні злочини в Україні» (2023), проведеного агентством США з міжнародного розвитку (USAID) в рамках програми «Права людини в дії», яка виконується Українською Гельсінською спілкою з прав людини, серед опитаних працівників поліції лише 12% проходили спеціальне навчання/підготовку щодо особливостей розслідування міжнародних злочинів¹⁶. Решта, тобто 88%, таке навчання взагалі не проходили.

При цьому 35% опитуваних зазначили, що мають потребу в отриманні додаткових знань/вмінь щодо розслідування порушень норм міжнародного гуманітарного права. Були названі наступні напрямки щодо додаткових знань:

---

¹⁵ Шевчук В. М. Криміналістичне забезпечення розслідування воєнних злочинів: цифровізація, інновації, перспективи. *Military offences and war crimes: background, theory and practice*: Scientific monograph. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2023. С.795-823. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/322/8791/18392-1>.

¹⁶ Дослідження «Міжнародні злочини в Україні: огляд національного розслідування та судової практики» (2023). URL: https://www.helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2023/09/International_crim_ukr_A4-DLYA-ONLAYN-PUBLIKATSIYI-3.pdf

1. Особливості розслідування даної категорії злочинів:
  - поглиблення знань щодо методології розслідування;
  - алгоритм дій при розслідуванні даних злочинів;
  - теоретичні знання щодо даної категорії злочинів;
  - особливості визначення кваліфікації;
  - особливості роботи з потерпілими, свідками, підозрюваними.
2. Робота з доказами:
  - *фіксація, отримання доказів та їх визнання міжнародними судовими інстанціями;*
  - призначення експертиз, розпізнавання боєприпасів та вибухівки, траєкторії польоту;
  - огляд місця події при масових обстрілах.
3. Законодавство та міжнародне право:
  - нові статті КПК України з якими відсутні навички роботи;
  - *судова практика, пленуми Верховного суду України щодо кваліфікації, термінології*
  - і відмежовування від інших складів злочинів;
  - *практика у сфері міжнародного співробітництва, імплементація норм міжнародного права в Україні;*
  - *практика інших країн*¹⁷.

У різні періоди історії криміналісти та судові експерти різних країн приймали активну участь в міжнародному співробітництві щодо розслідування воєнних злочинів¹⁸. Сучасними завданнями цифрової криміналістики є пошук і аналіз цифрових слідів, аналіз даних, збирання доказової інформації у цифровому середовищі¹⁹. Під цифровими доказами необхідно розуміти фактичні дані, які представлені у вигляді бінарного (двійкового) коду та містять інформацію, що має значення для об'єктивного вирішення справи. В Україні створено цифрових платформ, призначених для збирання доказів воєнних злочинів в Україні, зокрема:

---

¹⁷ Дослідження «Міжнародні злочини в Україні: огляд національного розслідування та судової практики» (2023). URL: https://www.helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2023/09/International_crim_ukr_A4-DLYA-ONLAYN-PUBLIKATSIYI-3.pdf.

¹⁸ Shepitko, V.Y., Shepitko, M.V. (2021) The role of forensic science and forensic examination in international cooperation in the investigation of crimes. Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, no. 28(1), pp. 179–186.

¹⁹ Шевчук В. М. Криміналістичне забезпечення розслідування воєнних злочинів: цифровізація, інновації, перспективи. Military offences and war crimes: background, theory and practice: Scientific monograph. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2023. С. 795-823. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/322/8791/18392-1>.

– Застосунок eyeWitness to Atrocities від Міжнародної асоціації юристів (IBA);

– Платформа WarCrimes (warcrimes.gov.ua) на базі Офісу Генерального прокурора України;

– War Crime Bot – для документування доказів порушень міжнародного гуманітарного права, прав людини і злочинів;

– TRIBUNAL UA – чатбот для фіксації фото-і відеодоказів вбивств, насильства, пограбувань цивільних або військових окупантами;

– SaveEcoBot – чатбот для повідомлень про злочини проти навколишнього середовища, що здійснюються на території України;

– Портал «Доказ» (dokaz.gov.ua);

– Портал «Культурні злочини» (culturecrimes.mkp.gov.ua) для збору доказів руйнування російською армією історичних та культурних пам'яток.

Так, на єдиній загальнодержавній платформі <https://warcrimes.gov.ua/> здійснюється збирання та документування доказів про воєнні злочини держави – агресора. Таким чином, на базі Офісу Генерального прокурора України фактично було створено сучасну платформу для документування воєнних злочинів на Україні з можливістю надання документів, фото та відео.

Найбільш відповідним для потреб збору доказів воєнних злочинів є додаток від Міжнародної асоціації юристів «eyeWitness to Atrocities». Додаток розроблено за ініціативи Міжнародної асоціації юристів (IBA) в 2011 році. Користувачі програми завантажують свої кадри на захищений сервер для верифікації та безпечного зберігання. Фотографії та відео, зроблені за допомогою програми «eyeWitness to Atrocities», можна легко перевірити на предмет використання в якості доказів. Крім того, eyeWitness попіклуватиметься, щоб надані користувачем фото або відео були надані компетентним органам²⁰.

Офіс Верховного комісара ООН із прав людини та Центр з прав людини Каліфорнійського університету в Берклі у 2020 р. представили «практичний посібник щодо ефективного використання цифрової інформації у відкритому доступі для розслідування порушень міжнародного кримінального права з прав людини та гуманітарного права», який містить стандарти й методологічні підходи до «збору,

---

²⁰ Гладкий Д. В. Особливості використання програми «eyeWitness to Atrocities» в Україні для фіксації воєнних злочинів рф. *Державна безпека України в умовах російської агресії: актуальні питання експертно-криміналістичного та науково-технічного забезпечення*: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції, 22 серпня 2023 р.: Том 2. Київ : ІСТЕ СБУ, 2023. С. 29-31.

збереження та аналізу інформації у відкритому доступі, яка може бути представлена як доказ у кримінальних процесах»²¹. Нажаль, норми Кримінального процесуального кодексу України не передбачають окремої категорії цифрових доказів. У КПК відсутнє визначення терміна «цифрові докази», не наведено докладного порядку їх вилучення, огляду, фіксування та зберігання. Однак у слідчих і суддів часто виникають труднощі у збиранні й оцінюванні цифрових доказів через відсутність у законодавстві України їх визначення, порядку фіксування й оцінки²². Це може спричинити помилки в роботі із цифрової інформацією й невизнання її допустимим і достовірним доказом у суді. Отже необхідно використовувати досвід провідних європейських країн, із залученням профільних науково-дослідних установ та провідних фахівців в галузі права привести чинне кримінально-процесуальне законодавство до вимог ери цифрових технологій.

3. Використання систем відеоспостереження в боротьбі з правопорушеннями

Відеоспостереження – це процес спостереження, що реалізується із застосуванням оптико-електронних пристроїв, призначених для візуального контролю та автоматичного аналізу²³. Системи відеоспостереження розповсюджені й широко використовуються в різних сферах життя людини. Для контролю навколишнього середовища з метою безпеки життєдіяльності в даний час широко використовуються системи відеоспостереження – комплекс обладнання та програмного забезпечення, призначений для моніторингу поведінки, дій або інформації з метою збирання інформації, впливу, управління та координації. Завдяки автоматизації та швидкості роботи, використання біометрії для розпізнавання особи, такі технології є дуже корисними в будь-якій галузі діяльності людини, де необхідно перевірити і підтвердити особу за її біометричними характеристиками. Це може бути безпека, оборона, міграційні процеси, банківська сфера та

---

²¹ Протокол Берклі. URL: <https://www.law.berkeley.edu/wp-content/uploads/2022/03/Berkeley-Protocol-Ukrainian.pdf>.

²² Галина Авдєєва, Ельжбета Живуцька-Козловська. Проблеми використання цифрових доказів у кримінальному судочинстві України та США (2023). URL: <https://khrife-journal.org/index.php/journal/article/download/564/633>.

²³ Рувінська В.М., Девятков В.В. Відеоспостереження для систем безпеки: моделі, методи та запропоновані рішення. Інформатика та математичні методи в моделюванні. 2021. Том 11, № 4. С. 331-342. URL: [http://immop.edu.ua/files/archive/n4_v11_2021/2021_4\(9\).pdf](http://immop.edu.ua/files/archive/n4_v11_2021/2021_4(9).pdf)

моніторинг, та ін. Причому дати вичерпний перелік сфер застосування біометричних технологій на сьогодні вже є неможливим, оскільки сама ідея перевірки й підтвердження особи людини вже більше і більше стає привабливою і асоціюється з безпекою.

В рамках проекту «Безпечне місто» комунальне підприємство «Інформатика» впроваджено новий аналітичний модуль відеоспостереження (Kyiv Smart Safe City)²⁴. Унікальний модуль дозволяє шукати злочинців не тільки завдяки спеціалізованим камерам розпізнавання особи. Він фіксує зображення з будь-якої камери, установленної в рамках мережі й порівнює їх з наявною базою правопорушників. Якщо система виявляє подібність, оператор відразу одержує тривожний сигнал. Отже, правоохоронці зможуть швидше відслідковувати небезпечних злочинців. До складу нового аналітичного модуля розпізнавання осіб входить аналітична система й база даних, що полягає зі списку розшукуваних людей.

Про ефективність впровадження системи «Smart Safe City» можна деякою мірою зробити висновки, проаналізувавши показники вуличної злочинності в Україні. Так, останніми роками, у період поступового запровадження проекту (протягом 2017–2019 рр.) рівень злочинів, що вчиняються на вулицях, різко знизився. Для порівняння: якщо у 2013 р. було обліковано 66 971 кримінальних правопорушення, вчинених на вулицях, у 2014 р. – 66 255, у 2015 р. – 61 718, у 2016 р. – 62 064, то у 2017 р. кількість таких правопорушень склала 45 707, у 2018 р. – 42 465, а у 2019 р. – 38 139 кримінальних правопорушень²⁵.

В Україні проект Smart City активно використовується в містах: Київ, Харків, Львів, Дніпро, Вінниця, Маріуполь, Чернігів та ін. Особливим видом такого проекту є «Smart Safe City» – інформаційно-аналітична програма нового покоління, що здійснює розпізнавання потенційних небезпек, аналіз ситуації в реальному часі та передачу вже опрацьованих даних про виявлені загрози терористичного, кримінального, техногенного характеру у місцях масового перебування громадян, на об'єктах критичної інфраструктури, транспортних розв'язках, операторам екстрених служб для швидкого реагування на надзвичайні події.

---

²⁴ У рамках проекту «Безпечне місто» запущено новий аналітичний модуль відеоспостереження, що прискорить пошук правопорушників. URL: https://kyivcity.gov.ua/news/u_ramkakh_proektu_bezpechne_misto_zapuscheno_noviy_analitichny_modul_videosposterezhennya_scho_priskorit_poshuk_pravoporushnikov/.

²⁵ Зменшення можливостей вчинення злочинів: стратегічний підхід: монографія / за заг. ред. В. В. Голіни. – Харків: Право, 2020. – С. 191. URL: https://ivpz.kh.ua/wp-content/uploads/2021/09//моно_Стратегія-зменшення-можливостей.pdf.

4. Використання біометричних документів в системах безпеки і захисту персональних даних

Цифрові технології з використанням біометричних ознак людини успішно використовуються в діяльності міграційних служб майже у всіх країнах світу. Ідея перевірки й підтвердження особи людини при перетинанні державного кордону вже більше і більше стає привабливою і асоціюється з безпекою.

Біометричні паспорти набувають все більшого поширення у світі²⁶. Відповідно до інформації всесвітньої організації цивільної авіації (ICAO) більше 90 країн з 193 держав-членів ООН в даний час видають такі документи, при цьому ще більше двадцяти держав готові до впровадження таких документів в найближчі роки.

Близько 45 країн з числа тих, які видають біометричні документи, зберігають на документах одночасно і відбитки пальців, і зображення особи, в той же час більше 30 країн використовують лише оцифроване фото власника документа. Решта країн в даний час використовують тільки зображення обличчя, але найближчим часом планують використовувати і дані дактилоскопії.

За даними ICAO, більше 15 країн в даний час використовують автоматизовані контрольно-пропускні системи для власників електронних паспортів. Для того, щоб пройти процедуру паспортного контролю, мандрівник може скористатися «електронними воротами», які в автоматичному режимі зв'язують його біометричні дані з інформацією, що зберігається на чипі документа. Серед країн, які читають (сканують) е-паспорта в аеропортах і на кордонах США, Великобританія, Сінгапур, Португалія, Нова Зеландія, Японія, Індонезія і Німеччина.

Ініціатором впровадження біометричних паспортів на державному рівні були США: в 2002 р. Конгрес США прийняв Закон про безпеку державних кордонів, відповідно до якого громадяни країн, які мали угоди зі США про безвізовий режим, могли безперешкодно в'їжджати на територію США строком до 90 днів тільки за умови наявності в них біометричних документів²⁷.

З 2004 р. у США розпочато програму US-Visit, що передбачала введення системи зняття відбитків пальців і фотографування всіх, що

---

²⁶ Держприкордонслужба презентувала систему фіксації біометричних даних іноземців та осіб без громадянства. URL: <https://dpsu.gov.ua/ua/news/Derzhprikordonsluzhba-prezentovala-sistemu-fiksacii-biometricnih-danih-inozemciv-ta-osib-bez-gromadyanstva/>.

²⁷ Homeland Security Act of 2002. URL: <https://www.govinfo.gov/link/plaw/107/public/296?link-type=html>

прибувають в Америку іноземців (115 аеропортів, 14 морських портів, 104 контрольно-пропускних пункти, біометрична база даних більш ніж на 5 млн осіб). Більш 80 країн миру (включаючи Афганістан, Бахрейн, Кувейт, Оман, Катар, Саудівську Аравію й ОАЕ) використовують програми електронних ID-card, у яких утримуються біометричні дані²⁸.

Найбільшою у світі системою біометричної ідентифікації в цей час є Aadhaar (Індія). Aadhaar-це індійський онлайн-сервіс ідентифікації, що надається державним агентством UIDAI. Станом на кінець листопада 2023 р., у системі зареєстроване більш 1,3 млрд людей, що становить більше 94% громадян Індії²⁹.

3 березня 2018 року посольство Саудівської Аравії в Україні запровадило обов'язкову процедуру зняття відбитків пальців у всіх бажаючих отримати візу до країни³⁰. Процедура проводиться після подачі документів в попередньо призначений день і час.

На Україні 20.11.2012 р. було прийнято Закон "Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус" № 5492-VI, відповідно до якого передбачено введення документів з електронним носієм, на якому передбачається розміщення біометричних даних про особу³¹. В 2017 році Уряд України затвердив Положення про національну систему біометричної верифікації та ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадянства³². Документом визначено, що це автоматизована система, створена в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини, за допомогою якої забезпечується встановлення особи іноземця та особи без громадянства, які в'їжджають в Україну, виїжджають з України, здійснення контролю за додержанням ними правил перебування на території нашої держави.

Державна прикордонна служба у грудні 2017 р. презентувала систему фіксації біометричних даних іноземців та осіб без

---

²⁸ United States Visitor and Immigrant Status Indicator Technology (US-VISIT). URL: <https://www.epic.org/privacy/us-visit/>

²⁹ Unique Identification Authority Of India. URL: <https://uidai.gov.in> (дата доступу 30.11.23).

³⁰ Візу до Саудівської Аравії українцям необхідно отримати перед поїздкою. URL: <https://tourpoint.com.ua/ua/vizy/asia/saudi-arabia>.

³¹ Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус: Закон України від 20.11.2012 № 5492-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/5492-17>.

³² Положення про національну систему біометричної верифікації та ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадянства: Постанова КМУ від 27.12.2017 № 1073. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1073-2017-п#Text>.

громадянства³³. Демонстрація роботи системи відбулася в столичному аеропорту «Київ». Ця система фіксації біометричних даних іноземців та осіб без громадянства розгортається прикордонним відомством на виконання Указу Президента України від 30 серпня 2017 року № 256 «Про рішення Ради національної безпеки та оборони України від 10 липня 2017 року «Про посилення контролю за в'їздом в Україну, виїздом з України іноземців та осіб без громадянства, додержання ними правил перебування на території України». Вона є однією з підсистем відомчої автоматизованої системи прикордонного контролю. Держприкордонслужба активно працює над вдосконаленням безпекової складової на кордонах України. Сьогодні технічні засоби Держприкордонслужби дозволяють зчитувати виготовлені за міжнародними стандартами ІКАО закордонні паспорти, в тому числі з вбудованим чіпом, ID-картки та водійські посвідчення. При цьому постійно вивчається досвід передових країн світу, європейських та американських партнерів щодо побудови систем автоматизації паспортного контролю. Кращі зразки обладнання впроваджуються у відомчу інформаційно-телекомунікаційну систему. 157 діючих пунктів пропуску обладнано засобами для зчитування інформації з біометричних документів, а 126 пунктів пропуску підключено до баз даних Інтерполу. 3 серпня 2017 року інформаційна система прикордонного відомства автоматично підраховує кількість дозволених діб перебування іноземців в Україні.

Запуск системи фіксації біометричних даних Держприкордонслужби – це ще один крок щодо покращення безпекової складової при перетинанні кордону та вдосконалення системи прикордонного контролю. під час паспортного контролю інспектори Держприкордонслужби здійснюватимуть перевірку паспортних документів іноземців, в тому числі за базами Інтерполу. Також відбуватиметься зчитування інформації (відбитки пальців) за допомогою рідерів, яка надходитиме до підсистеми обробки біометричних даних відомства. Крім того, через міжвідомчу інформаційно-телекомунікаційну систему «Аркан» вона надходитиме до Національної системи біометричної верифікації та ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадянства Державної міграційної служби. При повторному перетині особою кордону здійснюватиметься процес ідентифікації особи. При цьому

---

³³ Держприкордонслужба презентувала систему фіксації біометричних даних іноземців та осіб без громадянства. URL: <https://dpsu.gov.ua/ua/news/Derzhprikordonsluzhba-prezentuvala-sistemu-fiksacii-biometrichnih-daniv-inozemciv-ta-osib-bez-gromadyanstva/>.

інспектор бачитиме чи здавала людина свої біометричні дані і здійснюватиме їх перевірку. У разі не співпадіння даних особу буде направлено на додатковий контроль для з'ясування обставин.

Питання нелегальної міграції для будь-якої країни світу є проблемою державного рівня. Так, 3 18 листопада 2023 року уряд Фінляндії вирішив закрити частину східного кордону країни – прикордонні пункти пропуску Ваалімаа, Нуйямаа, Іматра та Нійрала. Фінська прикордонна служба повідомила про постійне збільшення кількості шукачів притулку, які протягом останніх днів прибувають до пунктів перетину кордону на південному сході країни³⁴.

Отже, використання біометричних технологій є вкрай необхідним для контролю за міграційними процесами.

5. Використання цифрових технологій в розслідуванні воєнних кримінальних правопорушень

Використання безпілотних летальних апаратів для документування.

Безпілотні летальні апарати (БПЛА) можуть успішно використовуватися правоохоронцями для підвищення ефективності роботи з виявлення, розкриття, розслідування, судового розгляду та запобігання кримінальним правопорушенням під час провадження й супроводу з повітря широкого спектру слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових), судових і процесуальних дій, реалізації контролюючими та правоохоронними органами визначених законодавством повноважень шляхом упровадження безпілотних літальних апаратів у діяльність з: 1) виявлення й попереднього дослідження слідів і предметів – речових доказів, пошуку людей, тварин і речей у важкодоступних чи небезпечних місцях, у т. ч. в нічний час доби та в інших несприятливих умовах; 2) фото– й відеофіксації певних обставин правопорушень (подекуди в режимі реального часу), протиправних наслідків останніх, їх учасників, знарядь і залишених ними слідів; 3) відібрання зразків, закріплення та вилучення об'єктів; 4) дистанційного провадження слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) і судових дій на відкритій місцевості та у великогабаритних приміщеннях; 5) наукової організації праці слідчого; 6) забезпечення особистої безпеки учасників кримінального провадження; 7) фіксації правопорушників на місці

---

³⁴ Фінляндія закриває частину пунктів пропуску на кордоні з РФ через наплив біженців (16.11.2023). URL: https://lb.ua/society/2023/11/16/584592_finlyandiya_zakriie_chastinu_punktiv.html.

події, припинення й запобігання злочинним посяганням; 8) відстеження та фіксації місцезнаходження підозрюваного або обвинуваченого³⁵. Після початку повномасштабної війни на Україні БПЛА успішно використовуються для фіксації порушень законів та звичаїв війни. Так, за допомогою БПЛА було на високому рівні і детально зафіксовано численні руйнування і факти порушень законів та звичаїв війни в м. Харків в районі північної Салтівки³⁶.

Експертна служба Міністерства внутрішніх справ України є системою державних спеціалізованих установ судової експертизи. Експертна служба МВС є найбільшою мережею судово-експертних установ в Україні та налічує 24 адміністративно – лабораторних комплекси. У дев'яти обласних центрах було створено та забезпечено сучасним обладнанням повнопрофільні адміністративні лабораторні комплекси судової експертизи (ДНДЕКЦ МВС, Київський, Харківський, Вінницький, Волинський, Запорізький, Івано-Франківський, Львівський, та Миколаївський). «Експертна служба МВС України виконує 79 видів експертних досліджень та нараховує значну кількість підготовлених фахівців по 79 експертних спеціальностях³⁷.

При провадженні судових експертиз з метою ідентифікації причетних осіб використовуються цифрові технології біометричної ідентифікації. Яскравим прикладом використання біометричної технології в діяльності судового експерта є генотипоскопічна експертиза (ДНК-аналіз), тобто дослідження мікрослідів на клітинному рівні. Це дозволяє ідентифікувати злочинця по слідах біологічного походження: крові, слини, (сперми), клітинах епітелію, частинах тканин і органів людини, волоссю. Ідентифікація за ДНК ґрунтується на унікальності послідовності дезоксирибонуклеїнової кислоти у кожної людини. Процес починається з підготовки зразка ДНК індивідуума (що звичайно називається "контрольним зразком"). Для відібрання зразків використовується щічний мазок, а також кров, слина, інші виділення організму людини, тканини. Контрольний зразок з використанням спеціальної біометричної технології і обладнання аналізується для створення ДНК-профілю людини. Такий профіль

---

³⁵ Білоус В. Особливості впровадження в криміналістичну практику безпілотних легальних технологій, апаратів і систем. Теорія і практика. 2016. № 5. С. 170–175. URL: <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2016/5/39.pdf>

³⁶ Перша презентація 3D-аеротури “Північна Салтівка. Констатація”. URL: <https://m.youtube.com/watch?v=uGM11qf8nr8>

³⁷ Про Експертну службу МВС. URL: <https://dndekc.mvs.gov.ua/про-експертну-службу-мвс/>.

потім можна порівняти з іншим зразком, щоб визначити, чи є генетична тотожність. Процес отримання ДНК-профілю займає певний час. Тому сам метод для автоматичної ідентифікації особи в реальному часі ще не є придатним. Але для проведення судово-експертних досліджень метод ДНК-аналізу став поширеним. Метод використовується при провадженні судових експертиз, наприклад для ідентифікації загиблих³⁸.

Зокрема, в Харкові дослідження ДНК проводяться з 2014 року в лабораторії судово-біологічних досліджень Харківського НДЕКЦ МВС України. ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» отримав мобільну ДНК лабораторію для експрес-аналізу ДНК. Досліджувати зразки почали у вересні 2023– після отримання від французького уряду мобільної лабораторії³⁹. Судова молекулярно-генетична експертиза розв'язує завдання ідентифікації особи методом ДНК-аналізу, в т.ч.: встановлення приналежності об'єктів біологічного походження (кров, сперма, слина, волосся, м'язова та кісткова тканини) певній особі, встановлення слідів біологічного походження конкретної особи у змішаних слідах, визначення спадковості певних генетичних ознак людини (біологічна спорідненість) – встановлення батьків дитини у випадках спірного батьківства, дітовбивства, крадіжки, підміни дітей, встановлення ідентичності останків у випадках розчленування трупа та ідентифікації жертв катастроф, бойових дій, коли живі близькі родичі⁴⁰.

Істотною особливістю є тісна інтеграція криміналістичних обліків та інформаційних біометричних систем. Так, актуальним аспектом використання судової генетики в системі кримінального правосуддя є створення та розширення централізованих національних баз даних. Такі бази містять генетичні профілі, які встановлюються і зберігаються відповідно до критеріїв, визначених у законодавстві кожної країни використання криміналістичних обліків генетичних ознак людини з інформаційно-пошуковими автоматизованими системами⁴¹.

---

³⁸ Вирок Хмельницький міськрайонний суд Хмельницької області від 22.12.2021 р. База даних «Єдиний реєстр судових рішень». URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102204614>.

³⁹ "Брат шукає зниклого безвісти брата". Як судові експерти ідентифікують вбитих на Харківщині (19.01.23). URL: <https://suspilne.media/361804-brat-sukae-zniklogo-bezvisti-brata-ak-sudovi-eksperti-identifikuut-vbitih-na-harkivsinii/>

⁴⁰ Види судових експертиз, які проводяться у лабораторії біологічних досліджень та питання які вони вирішують: Інформаційний лист. ДНДЕКЦ МВС України, Київський НДЕКЦ МВС України, 2017. URL: https://ndekc.kiev.ua/wp-content/uploads/2017/02/Inf.лист_ДНК-2017.pdf

⁴¹ Ірина Єпринцева Актуальні питання криміналістичних обліків генетичних ознак людини. *Молодий вчений*. № 9 (85) (2020). URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/703/679>.

Автоматизовані криміналістичні обліки призначені для накопичування та зберігання отриманих в процесі дослідження даних, з метою подальшої перевірки шляхом порівняння їх з тими даними, що вже зберігаються в базі. Автоматизований облік генетичних ознак людини функціонує на центральному та обласних рівнях. Створення криміналістичних обліків генетичних ознак людини сприяло проведенню генетичного аналізу отриманих на місці злочину біологічних зразків, що багато в чому спростило роботу слідчих. Вони отримали надійний інструмент, що дозволяє ідентифікувати злочинця або його жертву, добувати незаперечні докази і розкривати злочини.

ВИСНОВКИ

Використання цифрових технологій і інноваційних цифрових продуктів органами кримінальної юстиції є необхідною умовою для забезпечення ефективності розслідування і попередження кримінальних правопорушень, подолання наслідків війни і післявоєнного відновлення країни.

Проведене дослідження дозволяє визначити основні напрями використання цифрових технологій і систем в діяльності органів кримінальної юстиції:

1. В системах безпеки і захисту персональних даних відповідно до вимог стандартів ЄС;

2. В системах зв'язку, в тому числі, для обміну даними з інституціями ЄС відповідно до стандартів ЄС, між органами правопорядку та іншими екстреними службами, з інформаційними і довідковими системами, реєстрами і базами даних, держателем (адміністратором) яких є інші державні органи;

3. В системах оперативного реагування на події;

4. В системах контролю за поширенням неправдивої інформації (фейків) в соціальних мережах та інформаційному просторі;

5. В системах управління кримінальними провадженнями;

6. В системах особистої автентифікації та біометричного зіставлення;

7. В автоматизованих системах відеоспостереження й розшуку з технологією біометричної ідентифікації;

8. В автоматизованих криміналістичних обліках Експертної служби МВС;

9. В судово-експертній діяльності, зокрема під час міжнародної інформаційної взаємодії в галузі експертної інформації, баз даних, forensic evidence, при проведенні окремих видів високотехнологічних експертних досліджень.

Використання цифрових технологій дозволить розширити можливості своєчасного повідомлення правоохоронців про

правопорушення, розшуку і ідентифікації злочинців, оптимізувати процес розслідування кримінальних правопорушень. Очищення інформаційного простору від фальшивих новин і фейків є обов'язковою умовою подолання війни і перемоги. Для ефективної боротьби з поширенням неправдивої інформації за допомогою інноваційних цифрових технологій необхідно використовувати досвід провідних європейських країн, підвищити роль цифрових інструментів виявлення і протидії дезінформації, в тому числі в роботі правоохоронних органів, із залученням профільних науково-дослідних установ та провідних фахівців в галузі кримінального права адаптувати чинне законодавство до вимог цифрової епохи. Процес цифрової трансформації органів кримінальної юстиції тісно пов'язано і залежить від загальних тенденцій розвитку Українського суспільства в епоху цифрових технологій. З огляду на те, що можливості цифрових технологій надають сучасній людині максимум можливостей щодо реалізації ідей, і не звужують поширення результатів межами лише однієї країни, постає запитання про трансформацію культурних цінностей і звичаїв суспільства у відповідності із вимогами цифрових технологій.

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена дослідженню можливостей використання цифрових технологій і інновацій в діяльності органів кримінальної юстиції. Розглянуто можливості таких технологій в діяльності як в процесі превентивної діяльності правоохоронних органів, так і під час досудового розслідування кримінальних правопорушень, в судово-експертній діяльності. Насамперед, такі технології поширяють можливості своєчасного повідомлення про правопорушення, розшуку і ідентифікації злочинців. На основі аналізу світових тенденцій цифрової трансформації діяльності органів кримінальної юстиції запропоновано системний підхід до впровадження інновацій і цифрових технологій за даним напрямом. В роботі приділяється увага питанню узгодженості процесу тенденціям Євроінтеграції. Підтримка стійкої цифрової трансформації є одним з пріоритетів політики, визначених Європейською Комісією в пропозиції з довгострокових політичних цілей Східного партнерства. Сильна цифрова присутність в країнах-сусідах ЄС сприятиме їх кіберстійкості, і як наслідок, зростанню і стимулюванню сталого розвитку. Трансформація органів кримінальної юстиції відповідно до законодавства та передової практики ЄС дозволить підвищити ефективність їх діяльності. Автор дійшов висновку, що успішного впровадження і завершення трансформаційних заходів в Україні необхідно використовувати досвід провідних європейських країн, підвищити роль цифрових інструментів і

технологій в роботі органів кримінальної юстиції, із залученням профільних науково-дослідних установ та провідних фахівців в галузі права привести чинне законодавство до вимог ери цифрових технологій.

Література

1. United Nations Development Program (UNDP) ‘Barriers to access to Justice’ (30.10.2015). URL: <https://www.undp.org/publications/access-justice-practice-note>.

2. Multiannual European e-Justice Action Plan 2014-2018. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014XG0614\(01\)&from=CS](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014XG0614(01)&from=CS).

3. What is E – Justice? URL: <http://www.legalsl.com/it/what-is-e-justice.htm#:~:text=%E2%80%9CE%2Djustice%E2%80%9D%20can%20be,the%20modernization%20of%20judicial%20systems>.

4. Draft Strategy on European e-Justice 2014-2018 (2013/C 376/06) URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52013XG1221%2802%29>.

5. An official website of the European Union. Joint Communication: Eastern Partnership policy beyond 2020: Reinforcing Resilience – an Eastern Partnership that delivers for all. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/joint-communication-eastern-partnership-policy-beyond-2020-reinforcing-resilience-%E2%80%93-eastern_en.

6. An official website of the European Union. Joint Communication: Eastern Partnership: Commission proposes new policy objectives for beyond 2020. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_20_452.

7. Соціальна і цифрова трансформація: теоретичні та практичні проблеми правового регулювання : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 23 листоп. 2023 р.). Київ, ДНУ «Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України», 2023. 150 с.

8. Проблеми використання систем штучного інтелекту в роботі органів кримінальної юстиції // Використання технологій штучного інтелекту у протидії злочинності : матеріали наук.-практ. онлайн-семінару (м. Харків, 5 листоп. 2020 р.). Харків : Право, 2020. С. 6-10. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/bits.../123456789/18957/1/6-10.pdf>

9. Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки: Указ президента України від 11.05.2023 № 273/2023. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2732023-46733>.

10. Президент України схвалив Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку (12.05.2023). URL:

<https://www.gp.gov.ua/ua/posts/prezident-ukrayini-sxvaliv-kompleksnii-strategicnii-plan-reformuvannya-organiv-pravoporyadku>.

11. Злочини, вчинені в період повномасштабного вторгнення рф станом на 22.12.23. URL: <https://www.gp.gov.ua>.

12. Шевчук В. М. Криміналістичне забезпечення розслідування воєнних злочинів: цифровізація, інновації, перспективи. *Military offences and war crimes: background, theory and practice*: Scientific monograph. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2023. С. 795-823. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/322/8791/18392-1>.

13. Дослідження «Міжнародні злочини в Україні: огляд національного розслідування та судової практики» (2023). URL: https://www.helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2023/09/International_crim_ukr_A4-DLYA-ONLAYN-PUBLIKATSIYI-3.pdf.

14. Shepitko, V.Y., Shepitko, M.V. (2021) The role of forensic science and forensic examination in international cooperation in the investigation of crimes. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, no. 28(1), pp. 179–186 (in English).

15. Гладкий Д. В. Особливості використання програми «eyeWitness to Atrocities» в Україні для фіксації воєнних злочинів рф. *Державна безпека України в умовах російської агресії: актуальні питання експертно-криміналістичного та науково-технічного забезпечення: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції, 22 серпня 2023 р.:* Том 2. Київ : ІСТЕ СБУ, 2023. С.29-31.

16. Галина Авдєєва, Ельжбета Живуцька-Козловська. Проблеми використання цифрових доказів у кримінальному судочинстві України та США (2023).

URL: <https://khrife-journal.org/index.php/journal/article/download/564/633>.

17. Протокол Берклі. URL: <https://www.law.berkeley.edu/wp-content/uploads/2022/03/Berkeley-Protocol-Ukrainian.pdf>.

18. Рувінська В.М., Девятков В.В. Відеоспостереження для систем безпеки: моделі, методи та запропоновані рішення. *Інформатика та математичні методи в моделюванні*. 2021. Том 11, № 4. С. 331-342. URL: [http://immm.op.edu.ua/files/archive/n4_v11_2021/2021_4\(9\).pdf](http://immm.op.edu.ua/files/archive/n4_v11_2021/2021_4(9).pdf)

19. У рамках проекту «Безпечне місто» запущено новий аналітичний модуль відеоспостереження, що прискорить пошук правопорушників. URL: https://kyivcity.gov.ua/news/u_ramkakh_proektu_bezpechne_misto_zapuscheno_noviy_analitchniy_modul_videosposterezheniya_scho_priskorit_poshuk_pravoporushnikov.

20. Зменшення можливостей вчинення злочинів: стратегічний підхід: монографія / за заг. ред. В. В. Голіни. – Харків: Право, 2020. –

287 с. URL: https://ivpz.kh.ua/wp-content/uploads/2021/09//моно_Стратегія-зменшення-можливостей.pdf.

21. Шевчук В.М. Проблеми цифровізації криміналістики в умовах російсько-української війни. Цифрова трансформація кримінального провадження в умовах воєнного стану: матеріали круглого столу, присвяч. Всеукр. тижню права (м. Харків, 23 груд. 2022 р.) : електрон. наук. вид.; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України, Від. дослідж. Проблем крим. проц. та судоустрою. Харків : Право, 2022. С. 127-140. URL: https://drive.google.com/file/d/1xeu-J0LA_70FtmwPPEqrjI8OmI6H34Ou/view.

22. Shevchuk, Viktor M. Methodological problems of the conceptual framework development for innovation studies in forensic science //Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, 2020, 27(2), стр. 170–183.

23. Zhuravel, Volodymyr A. Reliability evaluation of a forensic expert's opinion: World practices and Ukrainian realities/Zhuravel, V.A., Kononova, V.E., Avdeyeva, G.K.// Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, 2021, 28(2), стр. 252–261.

24. Держприкордонслужба презентувала систему фіксації біометричних даних іноземців та осіб без громадянства. URL: <https://dpsu.gov.ua/ua/news/Derzhprikordonsluzhba-prezentovala-sistemu-fiksacii-biometrichnih-danih-inozemciv-ta-osib-bez-gromadyanstva>.

25. Homeland Security Act of 2002. URL: <https://www.govinfo.gov/link/plaw/107/public/296?link-type=html>.

27. United States Visitor and Immigrant Status Indicator Technology (US-VISIT). URL: <https://www.epic.org/privacy/us-visit/>.

29. Unique Identification Authority Of India. URL: <https://uidai.gov.in>.

30. Візу до Саудівської Аравії українцям необхідно отримати перед поїздкою. URL: <https://tourpoint.com.ua/ua/vizy/asia/saudi-arabia>.

31. Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус: Закон України від 20.11.2012 № 5492-VI . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/5492-17>.

32. Положення про національну систему біометричної верифікації та ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадянства: Постанова КМУ від 27.12.2017 № 1073. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1073-2017-п#Text>.

33. Фінляндія закриває частину пунктів пропуску на кордоні з РФ через наплив біженців (16.11.2023). URL: https://lb.ua/society/2023/11/16/584592_finlyandiya_zakriie_chastinu_punktiv.html.

34. Білоус В. Особливості впровадження в криміналістичну практику безпілотних летальних технологій, апаратів і систем. *Теорія і*

практика. 2016. № 5. С. 170–175. URL: <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2016/5/39.pdf>

35. Перша презентація 3D-аеротуру “Північна Салтівка. Константація” (2023). URL: <https://m.youtube.com/watch?v=uGM11qf8nr8>

36. Про Експертну службу МВС. URL: <https://ndekc.mvs.gov.ua/про-експертну-службу-мвс/>.

37. Ірина Єпринцева Актуальні питання криміналістичних обліків генетичних ознак людини. *Молодий вчений*. № 9 (85) (2020). URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/703/679>.
<https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-9-85-50>.

38. Вирок Хмельницький міськрайонний суд Хмельницької області від 22.12.2021 р. База даних «Єдиний реєстр судових рішень». URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102204614>.

39. "Брат шукає зниклого безвісти брата". Як судові експерти ідентифікують вбитих на Харківщині (19.01.23). URL: <https://suspilne.media/361804-brat-sukae-zniklogo-bezvisti-brata-ak-sudovi-eksperti-identifikuut-vbitih-na-harkivsini/>.

40. Види судових експертиз, які проводяться у лабораторії біологічних досліджень та питання які вони вирішують: Інформаційний лист. ДНДЕКЦ МВС України, Київський НДЕКЦ МВС України, 2017. URL: https://ndekc.kiev.ua/wp-content/uploads/2017/02/Інф.лист_ДНК-2017.pdf

Information about the author:

Nehrebetskyi Vladyslav Valerevych,

Ph. D. in Law,

Researcher at Academician Stashis Scientific Research Institute
for the Study of Crime Problems

National Academy of Law Sciences of Ukraine

49, Pushkinska str., Kharkiv, 61002, Ukraine,

Associate Professor at the Department of Criminalistics

Yaroslav Mudryi National Law University

77, Pushkinska str., Kharkiv, 61024, Ukraine